

Верховний
Суд

Розгляд сімейних спорів в умовах воєнного стану: НОВІ ВИКЛИКИ

Ольга СТУПАК

суддя Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду

Сімейні спори, з якими зіштовхнулася судова система в умовах воєнного стану (статистика касаційного суду)

У 2022 році Касаційним цивільним судом у складі Верховного Суду розглянуто 1 391 касаційну скаргу у спрах, що виникають із сімейних відносин, з них :

- 548 – відмовлено у відкритті провадження;
- 180 – повернуто;
- 10 – закрито касаційне провадження;
- 432 – у задоволенні скарги відмовлено, судові рішення залишено без змін;
- 27 – скарг задоволено, судові рішення змінено;
- 194 – скарги задоволено, судові рішення скасовано (з направленням на новий розгляд, для продовження розгляду, з ухваленням нового рішення, із залишенням в силі рішення суду першої інстанції).

Станом на 01 жовтня 2023 року Касаційним цивільним судом у складі Верховного Суду розглянуто 1 205 касаційних скарг у спрах, що виникають із сімейних відносин, з них :

- 542 – відмовлено у відкритті провадження;
- 175 – повернуто;
- 12 – закрито касаційне провадження;
- 325 – у задоволенні скарги відмовлено, судові рішення залишено без змін;
- 13 – скарг задоволено, судові рішення змінено;
- 138 – скарг задоволено, судові рішення скасовано (з направленням на новий розгляд, для продовження розгляду, з ухваленням нового рішення, із залишенням в силі рішення суду першої інстанції).

Сімейні спори, з якими зіштовхнулася судова система в умовах воєнного стану (статистика касаційного суду)

Серед розглянутих касаційних скарг згаданої категорії цивільних справ більшість становлять справи за позовами про:

- розірвання шлюбу (66 у 2022 році, 62 у 2023 році);
- встановлення факту проживання однією сім'єю та поділ майна подружжя;
- стягнення аліментів та додаткових витрат на дитину (341 у 2022 році, 333 у 2023 році);
- встановлення батьківства або материнства (27 у 2022 році, 35 у 2023 році);
- позбавлення батьківських прав (54 у 2022 році, 63 у 2023 році);
- усунення перешкод у вихованні та вільному спілкуванні з дитиною;
- визначення місця проживання дітей.

Також у зазначений період Касаційний цивільний суд у складі Верховного Суду розглядав у невеликій кількості справи за позовами про:

- визнання шлюбного договору недійсним;
- відібрання дитини;
- повернення дітей до країни постійного місця проживання;
- надання дозволу на виїзд неповнолітньої дитини за межі України;
- встановлення режиму окремого проживання за заявою подружжя;
- видачу обмежувального припису.

НОВІ ВИКЛИКИ:

- зростання кількості справ окремого провадження за заявами про встановлення «нетипових» фактів;
- зростання кількості справ про визначення місця проживання дитини, де позов батька визнається мамою;
- зростання кількості заяв про затвердження мирових угод у справах щодо дітей, за змістом яких дитина (діти) проживають з батьком та перебувають на повному його утриманні.
- зупинення провадження у справах у зв'язку із перебування сторони по справі в лавах ЗСУ.

Передано на розгляд Великої Палати Верховного Суду ухвала КЦС ВС від 27 вересня 2023 у справі № 201/5972/22 про встановлення факту самотійного виховання дитини

Правові проблеми: до якої юрисдикції належить вирішення цієї справи (чи має значення правова мета встановлення факту)

ВС звертає увагу на те, що справи щодо встановлення фактів, що мають юридичне значення, розглядаються в порядку окремого провадження за правилами ЦПК. Розгляд справ окремого провадження має свої особливості, які не властиві та не притаманні адміністративному судочинству. У ч.2 ст. 245 КАС визначено перелік судових рішень, які уповноважений прийняти адміністративний суд у разі задоволення позову. Встановлення факту, що має юридичне значення, серед цього переліку відсутнє. Тобто у разі виникнення спору з суб`єктом владних повноважень, зокрема які стосуються порушеного заявником питання, останній вправі звернутися до адміністративного суду із позовними вимогами до відповідного уповноваженого органу і певні факти, які мають значення для правильного вирішення спору, підлягають встановленню судом у мотивувальній частині судового рішення. У той же час перелік юридичних фактів, що підлягають встановленню в судовому порядку, зазначений у ст. 315 ЦПК, не є вичерпним.

Передано на розгляд Великої Палати Верховного Суду ухвала КЦС ВС від 27 вересня 2023 у справі № 201/5972/22 про встановлення факту самотійного виховання дитини (продовження)

Правові проблеми: до якої юрисдикції належить вирішення цієї справи (чи має значення правова мета встановлення факту)

Факт самотійного виховання дитини одним із батьків ймовірно може бути встановлений адміністративним судом, зокрема, під час розгляду справ про оскарження дій, бездіяльності чи рішень компетентних органів щодо відмови у наданні соціальної допомоги, незабезпечення соціальних чи інших гарантій, відмови у визнанні прав, визначених законом, які підлягають вирішенню у порядку адміністративного судочинства.

Правова проблема постає під час дії правового режиму воєнного стану у значній кількості поданих заяв, позовів на території України про встановлення факту самотійного виховання дитини (інших фактів, які пов'язані із реалізацією права на відстрочку від призову на військову службу під час мобілізації) чи оскарження рішень, дій, бездіяльності суб'єктів владних повноважень, що перебували та перебувають на розгляді в судах та рішення у яких можуть бути винесені найближчим часом, що свідчить про наявність виключної правової проблеми.

Верховний
Суд

Дякую за увагу!